

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Поліський національний університет

Факультет права, публічного управління та національної безпеки

*Кафедра економічної теорії, інтелектуальної
власності та публічного управління*

Методичні рекомендації
з навчальної практики «Економічний вибір в умовах
обмеженості ресурсів»
за спеціальністю *Публічне управління та адміністрування*
для здобувачів усіх форм навчання

першого (бакалаврського) освітнього рівня
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
ОПП «Публічне управління та адміністрування»

Житомир – 2024

Методичні рекомендації з навчальної практики «Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів» за спеціальністю Публічне управління та адміністрування для здобувачів усіх форм навчання з галузі знань: 28 «Публічне управління та адміністрування» за ОПП «Публічне управління та адміністрування», перший (бакалаврський) рівень. – Житомир, 2024. – 15 с.

Укладач: к.е.н., проф. Якобчук В.П.;
к.е.н., доц. Симоненко Л.І.
д. держ. упр., проф. Дацій Н.В.;
д.е.н., проф. Першко Л.О.

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління. Протокол № 1 від «27» серпня 2024 року.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління В.П. Якобчук

27 серпня 2024 року

ЗМІСТ

Вступ	4
I Загальні положення	5
II Керівництво навчальною практикою	6
III Алгоритм завершення навчальної практики та форма фіксації результатів	7
IV Самостійна робота	7
V Орієнтовний перелік та зміст самостійних завдань	9
VI Критерії оцінювання результатів практики	11
VII Рекомендовані джерела інформації	12
Електронні інформаційні ресурси	14
Додатки	15

ВСТУП

Навчальна практика «Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів» є важливою складовою фахової підготовки бакалаврів за напрямом «Публічне управління та адміністрування». У сучасних соціально-економічних умовах проблема обмеженості ресурсів набуває особливої актуальності, оскільки будь яке управлінське рішення пов'язане з необхідністю вибору між альтернативами. Ресурси бюджету, часу, праці, капіталу та інформації є обмеженими, тоді як потреби суспільства постійно зростають. Саме тому економічний вибір виступає базовим інструментом ефективного публічного управління.

Для здобувача третього курсу, який вже володіє теоретичними знаннями з економічної теорії та мікроекономіки, ця практика є логічним етапом переходу від абстрактних моделей до їх прикладного використання у реальних управлінських ситуаціях. Вона формує здатність оцінювати альтернативну вартість, прогнозувати наслідки рішень та аргументовано обґрунтовувати вибір у межах ресурсних обмежень.

Значне місце у навчальній практиці приділяється:

Економічному мисленню управління, щодо здатності аналізувати ситуації дефіциту ресурсів, визначати пріоритети та оцінювати ефективність їх використання.

Бюджетному плануванню, щодо формування навичок розподілу обмежених фінансових ресурсів між конкуруючими напрямками розвитку з урахуванням соціально економічних наслідків.

Аналітичним розрахункам, щодо застосування моделей бюджетного обмеження, виробничих можливостей, ринкової рівноваги та оцінки витрат і результатів.

Рациональності управлінських рішень, щодо вміння зіставляти альтернативи, визначати їх альтернативну вартість та приймати рішення на основі об'єктивних критеріїв ефективності.

Балансуванню ефективності і соціальної справедливості, щодо врахування інтересів різних груп населення при розподілі публічних ресурсів.

Особливе значення під час проходження навчальної практики має:

– розуміння того, що кожне управлінське рішення передбачає відмову від іншої альтернативи, а тому має бути економічно обґрунтованим;

– усвідомлення відповідальності посадової особи за наслідки розподілу бюджетних ресурсів;

– здатність оцінювати довгострокові ефекти економічного вибору, а не лише короткострокову вигоду;

– використання кількісних методів аналізу для прийняття управлінських рішень;

– формування звички системного мислення та постійного вдосконалення професійних компетентностей в умовах динамічних змін економічного середовища.

Навчальна практика трансформує теоретичні знання здобувача у прикладний інструментарій економічного аналізу, готуючи його до прийняття управлінських рішень у публічному секторі в умовах обмеженості ресурсів.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою навчальної практики «Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів» є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих під час вивчення економічної теорії, мікроекономіки та дисциплін управлінського спрямування, а також формування у здобувачів вищої освіти практичних навичок прийняття управлінських рішень в умовах дефіциту ресурсів.

Програма практики реалізується на базі університету протягом 1 тижня, 1 кредит ЄКТС, та зосереджена на самостійному розв'язанні комплексних економічних і управлінських ситуацій, що відображають реальні процеси розподілу ресурсів у приватному та публічному секторах.

Завдання навчальної практики:

- застосування теоретичних положень щодо обмеженості ресурсів та альтернативної вартості у практичних розрахунках;
- аналіз бюджетних обмежень споживача та визначення оптимального вибору;
- дослідження витрат виробництва, продуктивності ресурсів і вибору оптимальної комбінації факторів;
- визначення ринкової рівноваги та оцінка ефективності функціонування ринку;
- обґрунтування розподілу обмежених бюджетних ресурсів у публічному секторі;
- розвиток навичок пошуку, аналізу та систематизації економічної інформації для прийняття рішень.

Процес навчальної практики спрямований на формування елементів таких **компетентностей:**

а) загальних (ЗК):

ЗК01. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями, зокрема у сфері економічного аналізу та прийняття управлінських рішень.

ЗК09. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел під час обґрунтування економічного вибору.

б) спеціальних або фахових (СК):

СК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування, зокрема щодо аналізу ефективності використання ресурсів та оцінки альтернатив управлінських рішень.

РН01. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства

РН11. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.

Реалізація зазначених компетентностей забезпечує формування у здобувачів здатності приймати обґрунтовані рішення в умовах обмеженості ресурсів та нести відповідальність за їх соціально економічні наслідки.

Співвідношення результатів навчання із програмними результатами

Компетентності	Програмні результати навчання	
	РН 01	РН 11
ЗК 01	+	+
ЗК 09	+	+
СК 10	+	+

У результаті навчальної практики здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- сутність проблеми обмеженості ресурсів та безмежності потреб як базового економічного протиріччя;

- основні категорії мікроекономічного аналізу: альтернативна вартість, раціональний вибір, гранична корисність, граничні витрати та граничний дохід;
- модель виробничих можливостей та механізм визначення оптимальної комбінації ресурсів;
- принципи раціональної поведінки споживача і виробника в умовах обмеженості ресурсів;
- чинники, що впливають на прийняття економічних рішень на рівні домогосподарств, підприємств і держави;
- механізми розподілу ресурсів у ринковій економіці та роль держави у коригуванні ринкових дисбалансів;
- вплив ризику, невизначеності та інформаційної асиметрії на економічний вибір;
- соціально-економічні наслідки неефективного використання ресурсів.

вміти:

- аналізувати альтернативні варіанти використання обмежених ресурсів та визначати їх альтернативну вартість;
- будувати та інтерпретувати криву виробничих можливостей, визначати ефективні та неефективні точки виробництва;
- здійснювати розрахунок граничних показників та обґрунтовувати економічно доцільні рішення;
- оцінювати ефективність розподілу ресурсів у конкретних практичних ситуаціях;
- застосовувати інструменти економічного аналізу для обґрунтування управлінських рішень;
- моделювати поведінку економічних суб'єктів в умовах ризику та обмеженої інформації;
- формулювати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності використання фінансових, трудових та матеріальних ресурсів;
- аргументовано обґрунтовувати власну позицію щодо оптимального економічного вибору в реальних або змодельованих ситуаціях.

II. КЕРІВНИЦТВО НАВЧАЛЬНОЮ ПРАКТИКОЮ

Відповідальність за організацію та проведення навчальної практики «Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів» покладається на кафедру економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління. Безпосереднє керівництво практикою здійснюють викладачі кафедри, призначені наказом по університету.

Керівник навчальної практики:

- розробляє індивідуальні та групові завдання з урахуванням змісту програми практики;
  - проводить настановчі та консультаційні заняття;
  - здійснює контроль за виконанням здобувачами програми практики;
  - надає методичну допомогу під час виконання розрахункових та аналітичних завдань;
  - перевіряє письмовий звіт здобувача та оцінює якість виконання завдань;
  - організовує підсумковий контроль та приймає залік з навчальної практики.
- Обов'язки здобувачів під час проходження навчальної практики:
- своєчасно розпочати проходження практики відповідно до встановленого графіка;
  - виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками керівника;
  - дотримуватися правил внутрішнього розпорядку університету;
  - самостійно здійснювати пошук, аналіз та систематизацію інформації для виконання завдань;

- підготувати та подати у встановлений строк письмовий звіт з навчальної практики;
- пройти підсумковий контроль та скласти залік.

Керівництво навчальною практикою забезпечує методичну підтримку здобувачів та контроль якості формування їхніх професійних компетентностей у сфері економічного аналізу та прийняття управлінських рішень.

Програма навчальної практики

Навчальна практика «Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів»

Компонент оцінювання	Бали	Формат перевірки
Виконання практичних кейсів	30	Перевірка розрахунків, таблиць, графіків та аналітичних висновків
Змістовне наповнення портфоліо:		
1. Аналіз бюджетного обмеження споживача: розрахунок можливих комбінацій, визначення альтернативної вартості, графічна інтерпретація бюджетної лінії.		
2. Вибір виробника: розрахунок витрат, визначення оптимальної комбінації ресурсів, оцінка продуктивності.		
3. Ринкова рівновага: визначення рівноважної ціни та обсягу, аналіз надлишку або дефіциту, оцінка ефективності.		
4. Економічний вибір у публічному секторі: обґрунтування розподілу обмеженого бюджету з визначенням альтернативної вартості.		
Аналітичне есе (індивідуальне завдання)	30	Оцінка глибини економічного аналізу та аргументованості висновків
Файл з аналітичним дослідженням обраної теми 2–3 сторінки.		
Візуалізація результатів: таблиця, графік або схема, що ілюструє економічну модель чи розрахунки.		
Підсумкове тестування	40	Тест на знання теоретичних основ і практичного застосування моделей економічного вибору
Разом	100	

Програма навчальної практики передбачає формування портфоліо здобувача, яке містить виконані розрахункові та аналітичні завдання, графічні матеріали та обґрунтовані висновки щодо прийнятих економічних рішень.

ІІІ. АЛГОРИТМ ЗАВЕРШЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ТА ФОРМА ФІКСАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ

Завершення навчальної практики «Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів» передбачає подання здобувачем портфоліо, яке містить результати виконаних практичних та аналітичних завдань.

1. Структура портфоліо здобувача

Портфоліо складається з таких складових:

1. Пакет «Практичні кейси»

Містить виконані розрахункові та аналітичні завдання, зокрема:

- аналіз бюджетного обмеження споживача з розрахунками та графіком;
- розрахунок витрат і вибір оптимальної комбінації ресурсів виробника;
- визначення ринкової рівноваги та аналіз ефективності;
- обґрунтування розподілу обмеженого бюджету у публічному секторі.

Захист кейсу проводиться у формі короткого усного коментаря здобувача щодо логіки прийнятого рішення, визначення альтернативної вартості та обґрунтування обраного варіанта.

2. Файл «Есе»

Аналітична робота на обрану тему, що розкриває проблему економічного вибору, ефективності або розподілу ресурсів. Обсяг 2–3 сторінки. Обов'язковою є наявність обґрунтованих висновків та використання економічних категорій.

3. Підсумкове тестування

Проводиться в останній день практики. Тест охоплює теоретичні та прикладні аспекти економічного вибору, бюджетних обмежень, ринкової рівноваги та публічного розподілу ресурсів.

У разі проведення тестування на електронній платформі подається підтвердження результату.

Вимоги до оформлення портфоліо

1. Матеріали мають бути структуровані за трьома категоріями: «Практичні кейси», «Есе», «Тестування».
2. Текстові документи подаються у форматі Doc або PDF. Графіки, таблиці та схеми можуть бути вставлені у текст або додані окремими файлами у форматі PNG або JPG.
3. Назва архіву повинна містити прізвище здобувача, групу та назву практики, наприклад:
Петренко_ПУА1_Практика_Економічний_вибір.zip
4. Критерії прийняття портфоліо:

- наявність усіх передбачених складових;
- відповідність виконаних завдань індивідуальному варіанту;
- правильність економічних розрахунків;
- логічність і аргументованість висновків;
- самостійність виконання роботи;
- коректне використання економічної термінології.

Після перевірки портфоліо здобувач проходить підсумковий контроль та отримує залік з навчальної практики.

IV. Самостійна робота

№ з / п	Назва теми	Зміст завдання до самостійного опрацювання	Кількість годин	
			Ден. форм а	Заочна форма
1	Тема 1. (Т1) Обмеженість ресурсів і логіка економічного вибору.	Завдання: 1. Побудуйте умовну криву виробничих можливостей для економіки, що виробляє два блага, наприклад: освітні послуги і медичні послуги; або товари споживання і суспільні блага. 2. Складіть таблицю можливих комбінацій виробництва. 3. Визначте альтернативну вартість переходу від однієї комбінації до іншої. 4. Поясніть, що означають точки: на кривій; всередині кривої; поза кривою.	2	6
2	Тема 2. (Т2) Вибір споживача в умовах обмежень.	Завдання: Споживач має дохід 5000 грн. Ціна товару X – 250 грн, ціна товару Y – 500 грн. 1. Запишіть рівняння бюджетного обмеження. 2. Визначте: максимальну кількість товару X (якщо купувати лише X); максимальну кількість товару Y (якщо купувати лише Y). 3. Визначте альтернативну вартість 1 одиниці товару X у термінах товару Y. 4. Зробіть висновок: як обмеженість доходу впливає на вибір споживача?	2	6
3	Тема 3 (Т3). Вибір виробника, витрати, продуктивність, обмеження.	Завдання: Підприємство виготовляє продукцію Q, використовуючи два ресурси: працю L і капітал K. Ціни ресурсів: заробітна плата $w = 200$ грн за 1 одиницю праці; оренда капіталу $r = 400$ грн за 1 одиницю капіталу. Бюджет на ресурси: $C = 8000$ грн. Технологія (виробнича функція): $Q = 2L + 4K$. 1. Запишіть рівняння обмеження витрат (ізокости) для підприємства. 2. Визначте всі можливі комбінації (L, K) , які повністю використовують бюджет, якщо: <ul style="list-style-type: none"> ○ $K = 0$; ○ $K = 5$; ○ $K = 10$; ○ $L = 0$. 3. Визначте, яка з комбінацій дає найбільший випуск Q за заданого бюджету.	2	6

4	Тема 4 (Т4). Ринковий вибір, рівновага, ефективність, провали ринку.	Завдання: На ринку певного товару попит і пропозиція описуються функціями: $Q_d = 100 - 2P$ $Q_s = 20 + 3P$ де Q – кількість товару, P – ціна. 1. Визначте рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажу. 2. Обчисліть величину надлишку або дефіциту, якщо: а) ціна становить 10 грн; б) ціна становить 20 грн. 3. Поясніть, чому рівноважна ціна забезпечує баланс між інтересами продавців і покупців. 4. Розгляньте ситуацію зовнішнього ефекту: виробництво товару створює негативний вплив на довкілля. Поясніть, чому в цьому випадку ринкова рівновага не є ефективною. Запропонуйте один інструмент державного регулювання для усунення провалу ринку.	2	6
5	Тема 5. (Т5) Економічний вибір у публічному секторі в умовах обмеженості ресурсів.	*Завдання: Місцева громада має бюджет 50 млн грн для фінансування трьох напрямів: освіта; охорона здоров'я; розвиток інфраструктури. Мінімальні потреби фінансування: • освіта – 15 млн грн; • охорона здоров'я – 20 млн грн; • інфраструктура – 10 млн грн. 1. Визначте, чи може громада повністю профінансувати всі мінімальні потреби. 2. Запропонуйте два варіанти розподілу бюджету між трьома напрямками, які повністю використовують 50 млн грн. 3. Визначте альтернативну вартість збільшення фінансування інфраструктури на 5 млн грн. 4. Поясніть, які критерії можуть бути використані для прийняття рішення: ○ економічна ефективність; ○ соціальна справедливість; ○ довгостроковий розвиток.	2	4
Разом			10	28

V. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНИХ ЗАВДАНЬ

1. Аналіз обмеженості ресурсів та альтернативної вартості

Завдання: Визначити проблему економічного вибору в конкретній ситуації.

1. Отримати від керівника практики індивідуальний кейс, наприклад розподіл бюджету громади, вибір інвестиційного проєкту або оптимізація витрат підприємства.
2. Визначити обмежені ресурси та можливі альтернативи їх використання.
3. Розрахувати альтернативну вартість кожного варіанта.
4. Обґрунтувати вибір оптимального рішення з позиції ефективності.

2. Вибір споживача в умовах бюджетного обмеження

Завдання: Проаналізувати споживчий вибір.

1. Записати рівняння бюджетного обмеження за заданих доходу та цін.
2. Визначити можливі комбінації споживання двох благ.
3. Розрахувати альтернативну вартість одного блага в термінах іншого.
4. Побудувати графічну інтерпретацію бюджетної лінії.
5. Обґрунтувати раціональний вибір споживача.

3. Вибір виробника та аналіз витрат

Завдання: Визначити оптимальну комбінацію ресурсів.

1. Скласти рівняння витрат виробництва за заданих цін ресурсів.
2. Розрахувати можливі комбінації факторів виробництва в межах бюджету.
3. Обчислити обсяг випуску за кожною комбінацією.
4. Проаналізувати продуктивність ресурсів.
5. Обґрунтувати вибір варіанта, що забезпечує максимальний випуск або мінімальні витрати.

4. Ринкова рівновага та ефективність

Завдання: Проаналізувати функціонування ринку.

1. Визначити рівноважну ціну та обсяг на основі заданих функцій попиту і пропозиції.
2. Розрахувати величину надлишку або дефіциту за встановленої неринкової ціни.
3. Оцінити ефективність ринкової рівноваги.
4. Проаналізувати можливі провали ринку та запропонувати інструменти державного регулювання.

5. Економічний вибір у публічному секторі

Завдання: Обґрунтувати розподіл обмеженого бюджету.

1. Отримати індивідуальний кейс щодо розподілу бюджетних ресурсів.
2. Визначити пріоритетні напрями фінансування.
3. Розрахувати альтернативну вартість перерозподілу коштів.
4. Оцінити наслідки прийнятого рішення з позиції економічної ефективності та соціальної справедливості.
5. Сформулювати підсумкове аналітичне обґрунтування прийнятого варіанта.

Результати виконання самостійних завдань включають розрахунки, таблиці, графіки та аналітичні висновки, які входять до портфоліо здобувача з навчальної практики.

ПЕРЕЛІК ВАРІАНТІВ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ (КЕЙСІВ)

Навчальна практика «Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів»

1. Кейс №1. Розподіл бюджету департаменту освіти між оновленням шкільного транспорту та модернізацією навчальних кабінетів.
2. Кейс №2. Вибір стратегії забезпечення університету енергоносіями в опалювальний період за умов зростання тарифів.
3. Кейс №3. Оптимізація витрат на організацію харчування у закладах освіти за обмеженого фінансування.
4. Кейс №4. Вибір постачальника пального для комунального підприємства з урахуванням цінових коливань.
5. Кейс №5. Розподіл коштів на модернізацію аудиторій між мультимедійним обладнанням та комп'ютерною технікою.
6. Кейс №6. Оптимізація закупівлі витратних матеріалів для бюджетної установи за умов скорочення фінансування.
7. Кейс №7. Визначення пріоритетності поточного ремонту приміщень за обмеженого бюджету.
8. Кейс №8. Розподіл фінансування медичного закладу між закупівлею лікарських засобів та оновленням обладнання.
9. Кейс №9. Вибір між підвищенням заробітної плати працівників та оновленням матеріально технічної бази комунальної служби.
10. Кейс №10. Обґрунтування моделі організації послуг з поводження з побутовими відходами в громаді.
11. Кейс №11. Прийняття рішення щодо інвестування в альтернативні джерела енергії або традиційне енергопостачання.
12. Кейс №12. Вибір моделі забезпечення безпеки об'єктів за обмежених фінансових ресурсів.
13. Кейс №13. Розподіл коштів між забезпеченням викладачів технікою та розвитком електронних освітніх платформ.
14. Кейс №14. Пріоритетність оновлення гуртожитків або створення нових навчальних просторів.
15. Кейс №15. Вибір між реконструкцією існуючої будівлі та будівництвом нового об'єкта.
16. Кейс №16. Оптимізація витрат на харчування у дитячих закладах з урахуванням якості та вартості продукції.
17. Кейс №17. Вибір стратегії енергоспоживання бюджетної установи в умовах тарифної нестабільності.
18. Кейс №18. Рішення щодо технічного обслуговування обладнання або його повної заміни.
19. Кейс №19. Доцільність інвестування у системи кліматичного контролю для покращення умов праці.
20. Кейс №20. Вибір між різними моделями підключення до мережі Інтернет для забезпечення ефективної роботи установи.
21. Кейс №21. Розподіл коштів медичного закладу між профілактичними та лікувальними заходами.
22. Кейс №22. Оптимізація витрат на господарські потреби з урахуванням довгострокової економії.
23. Кейс №23. Пріоритетність ремонту транспорту або оновлення автопарку комунального підприємства.
24. Кейс №24. Вибір між інвестуванням у підвищення кваліфікації персоналу та придбанням нового обладнання.

25. Кейс №25. Розподіл фінансування між лабораторним обладнанням та дослідницькими програмами.

У кожному кейсі здобувач повинен:

- визначити обмежені ресурси;
- сформулювати альтернативи;
- розрахувати альтернативну вартість;
- обґрунтувати оптимальний варіант рішення;
- оцінити економічні та соціальні наслідки вибору.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ (ЕСЕ)

Навчальна практика «Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів»

1. Економічна проблема обмеженості ресурсів як фундамент управлінських рішень у публічному секторі.
2. Альтернативна вартість як критерій прийняття бюджетних рішень органами місцевого самоврядування.
3. Раціональний вибір споживача: між теорією та реальною поведінкою в умовах інфляції.
4. Економічна ефективність і соціальна справедливість у процесі розподілу публічних ресурсів.
5. Вибір виробника між мінімізацією витрат і забезпеченням якості продукції.
6. Бюджетне обмеження держави в умовах воєнного стану: пріоритети фінансування.
7. Провали ринку та межі державного втручання в економіку.
8. Ринкова рівновага в умовах державного регулювання цін: економічні наслідки.
9. Інвестиційний вибір органів влади: короткострокові вигоди чи довгостроковий розвиток.
10. Енергетична безпека як приклад стратегічного економічного вибору держави.
11. Економічна доцільність соціальних програм у контексті обмеженого бюджету.
12. Продуктивність ресурсів як основа конкурентоспроможності економіки.
13. Роль аналізу витрат і вигод у прийнятті управлінських рішень.
14. Обмеженість часу як економічний ресурс у діяльності управлінця.
15. Державна підтримка малого бізнесу: економічна необхідність чи викривлення конкуренції.
16. Перерозподіл бюджетних ресурсів між обороною та соціальною сферою: економічний вибір держави.
17. Вплив цифровізації на ефективність використання ресурсів у публічному управлінні.
18. Альтернативи фінансування освіти: інвестиція в людський капітал чи поточні витрати.
19. Екологічні обмеження як фактор економічного вибору.
20. Раціональність економічних рішень в умовах невизначеності та ризику.
21. Вибір між централізацією та децентралізацією у розподілі ресурсів.
22. Модель сталого розвитку як компроміс між економічним зростанням і ресурсними обмеженнями.
23. Роль статистичних даних та аналітики у прийнятті економічних рішень.
24. Бюджетна дисципліна як інструмент підвищення ефективності використання ресурсів.
25. Чи завжди економічно ефективне рішення є суспільно оптимальним.

Формою підсумкового контролю є виконання тестових завдань після завершення навчальної практики. Письмовий тест містить 40 завдань і охоплює теоретичні та практичні аспекти економічного вибору, обмеженості ресурсів, ринкової рівноваги та особливостей розподілу ресурсів у публічному секторі.

VI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ:

ПРАКТИЧНИХ КЕЙСІВ

5 балів («Відмінно»): здобувач продемонстрував глибоке розуміння предмета. Код ДК 021:2015 визначено без помилок, технічне завдання не містить дискримінаційних вимог, протокол оформлено згідно з актуальними вимогами Постанови №1178.

4 бали («Добре»): завдання виконано в повному обсязі, але допущені незначні неточності (наприклад, не враховано всі умови ст. 17 Закону або допущено дрібні помилки в розрахунку очікуваної вартості).

3 бали («Задовільно»): завдання виконано частково. Здобувач орієнтується в темі, але припускається суттєвих помилок у формуванні тендерної документації або використовує застарілі норми законодавства.

2 бали («Незадовільно»): Завдання не виконано, або виконано формально з грубими порушеннями логіки закупівельного процесу.

0-1 бали («Не зараховано»): Робота не подана.

ЕСЕ

5 балів («Відмінно»): робота демонструє глибоке розуміння теми, містить критичний аналіз законодавства та власні обґрунтовані пропозиції. Чітка структура (вступ, основна частина, висновки). Використано актуальні статистичні дані або приклади з практики. Відсутні граматичні та термінологічні помилки.

4 бали («Добре»): тема розкрита повністю, здобувач орієнтується в нормативній базі. Наведено аргументи, проте аналітична складова (власні висновки) висловлена менш переконливо. Присутні незначні недоліки в оформленні або стилістиці.

3 бали («Задовільно»): робота має описовий характер (переказ норм закону без аналізу). Тема розкрита поверхнево, висновки формальні. Структура есе витримана не повністю. Використано застарілі джерела або недостатньо прикладів.

2 бали («Незадовільно»): тема не розкрита, зміст не відповідає назві есе. Виявлено плагіат або використання застарілих норм законодавства (без врахування воєнного стану). Велика кількість помилок, відсутність структури.

0-1 бали («Не зараховано»): Робота не подана або повністю скопійована з мережі без переробки.

ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ:

„відмінно”	31– 40 правильних відповідей
„добре”	21 – 30 правильних відповіді
„задовільно”	11– 20 правильних відповіді
„незадовільно”	5 –10 і менше правильних відповідей

Шкала оцінювання: національна та шкала університету

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи) практики	для заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
75-89	Добре	
60-74	Задовільно	
менше 60	Незадовільно	Не зараховано

VII. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. Базилевича В. Д. 9-те вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2014. 710 с.
2. Економічна теорія : підручник : у 2 ч. / Лагутін В. Д., Уманців Ю. М., Ніколаєць К. М. та ін. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. Ч. 1 : Мікроекономіка. 396 с.; Ч. 2 : Макроекономіка. 328 с.
3. Пилипенко Г. М., Пилипенко Ю. І. Економічна теорія : навч. посіб. Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2022. 196 с.
4. Гальчинський А. С. Економічна методологія: логіка оновлення : монографія. Київ : Либідь, 2010. 572 с.
5. Політична економія : підручник / за ред. Ніколенка Ю. В. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 632 с.
6. Макконнелл К. Р., Брю С. Л., Флінн Ш. М. Економікс: принципи, проблеми і політика / пер. з англ. 20-го вид. Київ : Наш формат, 2020. 1092 с.
7. Mankiw N. G. Principles of Economics. 9th ed. Boston : Cengage Learning, 2021. 864 p.
8. Samuelson P. A., Nordhaus W. D. Economics. 20th ed. New York : McGraw-Hill Education, 2019. 744 p.
9. Stiglitz J. E., Walsh C. E. Economics. 5th ed. New York : W. W. Norton & Company, 2022. 912 p.
10. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів / пер. з англ. Київ : Наш формат, 2018. 736 с.
11. Економічна теорія : підручник / за заг. ред. Якобчук В. П. Київ : Ліра-К, 2020. 450 с.

Додаткова література

11. Варналій З. С. Державне регулювання економіки : навчальний посібник. Київ : Знання, 2020.
12. Геєць В. М. Соціально економічний розвиток та державна політика. Київ : НАН України, 2021.
13. Mankiw N. G. Principles of Economics. Boston : Cengage Learning, 2021.

Нормативно-правові акти

14. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456 VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50–51. Ст. 572.
15. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97 ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.
16. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 № 2017 III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 48. Ст. 409.

Електронні інформаційні ресурси:

1. Платформа розвитку міст. <http://urbanua.org/>
2. Аналітичний центр CEDOS. <https://cedos.org.ua/>
3. Mistosite – українська урбаністична платформа. <https://mistosite.org.ua>
4. Державна служба статистики України. <https://stat.gov.ua/>
5. Електронні ресурси ЦОБВ. Перелік див. <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog>
6. Наукові установи відділення економіки НАНУ, перелік див. за посиланням <http://www.nas.gov.ua/UA/NASUDepartment/Pages/default.aspx?DepartmentID=0002174>
7. Національний інститут стратегічних досліджень, див. <http://www.niss.gov.ua/>
8. Наукова бібліотека Поліссяунівер, див. <http://lib.znau.edu.ua/jirbis2/>
9. Агенція регіонального розвитку Житомирської області, див. <http://zrda.org/>

10. Аналітична платформа VoxUkraine. <https://voxukraine.org/uk/>
11. Моніторинг реформ iMore. <http://imorevox.org>
12. Неурядовий дослідницький центр з питань економічної політики «Центр економічної стратегії». <https://ces.org.ua/>
13. Дорожня карта реформ. Реанімаційний Пакет Реформ. https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/Dorozhnya-karta-reform_30.10.2018.pdf
14. «Форбс» діловий журнал, один із найавторитетніших і найвідоміших економічних друкованих видань у світі. <https://forbes.ua/>
15. Просвітницьке відео про економіку. <https://www.youtube.com/playlist?list=PL3baVAJdFKVbip05OB9hSAFPLMKe83MNu>
16. Економіка на пальцях. <https://kse.ua/ua/ekonomika-na-paltsyah/>
17. Навчальний центр efi. <https://www.econfun.org/uk/learning-center>